

Lördag 21 februari kl. 18.00

Fyrhändigt piano med sagor, klockor och bilder

Louis Durey (1888-1979)

Carillons: Très modéré (dans une sonorité comme voilée de brume), nr 1 ur:
Två stycken för piano 4 händer op 7 (1916-18) (4'30)

Maurice Ravel (1875-1937)

Ma mère l'oye ('Gåsmors sagor'), svit för piano 4 händer (nr 1, 1908 & Nr 2-5, 1910) (15'30)

1. Pavane de la Belle au bois dormant: Lent
2. Petit Poucet: Très modéré
3. Laideronnette, Impératrice des Pagodes: Mouvement de marche
4. Les Entretiens de la Belle et de la Bête: Mouvement de valse très modéré
5. Le Jardin féerique: Lent et grave

PAUS

Robert Schumann (1810-1856)

Bilder aus Osten (op 66), 6 stycken (satser) för piano 4 händer (1848) (19'00)

1. Lebhaft
2. Nicht schnell und sehr gesangvoll zu spielen
3. Im Volkston
4. Nicht schnell."Chanson Orientale"
5. Lebhaft
6. Reuig andächtig

Germaine Tailleferre (1892-1980)

Suite Burlesque, svit för piano 4 händer (1980) (6'15)

1. Dolente
2. Pimpante
3. Melancolique
4. Barcarolle
5. Fringante
6. Bondissante

Franz Schubert (1797-1828)

Variationer över eget tema för piano 4 händer Ass-Dur D.813 (1824)(18'00)

Helena Sul och Bengt Forsberg, fyrhändigt piano

Text: Lars Erik Andrenius

Louis Durey (1888-1979) föddes i en medelklassfamilj som ägde en tryckeriverkstad och hade ingen särskilt musikalisk uppväxt. Som ung visade han kanske därför inget större intresse för att bli kompositör, men 1907 hörde Durey Claude Debussys opera "Pelléas et Mélisande", som väckte hans slumrande intresse för att själv skriva musik.

Efter examen från Handelshögskolan och sitt ingenjörsexamen år 1908, började Durey ta privatlektioner hos läraren Léon Saint-Réquier på Schola Cantorum. Där ägnade han sig huvudsakligen åt gregoriansk sång och 1500- och 1600-talens musik, så det föll sig naturligt att kören var viktig för honom den här första tiden när han började komponera. Och mer vokalt skulle det bli. De första större fullbordade verken var sångcykler till dikter av Paul Verlaine, Charles d'Orléans, Henri Régniers och Francis Jammes.

Kopplingen till Schola Cantorum ledde den unge kompositören till Erik Saties krets, med alla deras excentriska och originella infall. Satie fungerade som mentor och en förebild för Durey och de andra i gruppen, han ville leda dem bort från impressionismen mot en enklare, mer modernistisk stil. Durey blev inspirerad, lämnade över sina manuskript för bedömning och lyssnade på Saties synpunkter. Som uttryck för sin respekt skrev han hyllningen "Hommage à Erik Satie".

Att kombinera musik och måleri passade väl in i kretsens tankar. Idén kom från konstnärerna Blaise Cendrars och Moïse Kisling. I samarbete med Satie bjöd man in flera musiker och tonsättare till en konsert i galleriet i samband med en avantgardistisk konstutställning 1917. Musikerna uppträdde under namnet "Les nouveaux jeunes", 'de nya unga' - det som skulle bli en föregångare till gruppen "Les Six".

Det allra första verket av Louis Durey som väckte musikvärldens nyfikenhet var varken körer eller sånger, utan 2 stycken för pianoduett Op. 7, det första med titeln "Carillons", inspirerat

av ett besök i norra Italien och tillägnat Satie. Verket framfördes vid urpremiären av Georges Auric och Juliette Meerovitch i juni samma år.

“Carillons” med de klockliknande klangerna i olika tonaliteter var inte så mycket påverkade av Stravinskis Våroffer, som en del trodde, utan snarare influerad av Debussys pianostycke “Cloches à travers les Feuilles”, ”Klockor klingar genom lövverket”, ur sviten Images II.

“Carillons” är komponerad i en rytmiskt avskalad, reducerad och ren stil, där Durey övergett överflödiga utsmyckningar för att framhäva form, funktion och enkelhet. Och visst hör man spåren från Debussy, men musiken pekar också fram emot den lättare klassicism som tonsättarvännerna i “Les Six” skulle omfamna. Hur som helst skulle just “Carillons” väcka Maurice Ravels nyfikenhet och leda till en ömsesidig tillgivenhet.

Durey gav aldrig upp kärleken till Debussys impressionism och romantiska grunddrag, vilket kan förklara den nära kontakten med **Maurice Ravel** (1875-1937), som i sin tur gillade Dureys musik, särskilt hans stråkkvartetter, och rekommenderade honom till sin förläggare 1918, en stor hjälp för Dureys karriär.

Också Maurice Ravel var på sin tid engagerad i de allra senaste konstnärliga strömningarna. Som medgrundare och ständig medlem i den tidiga gruppen ”Les Apaches” (’de utstötta’) träffade han idel nya och innovativa unga konstnärer, poeter, kritiker och musiker. Ofta sågs de hemma hos Ida och Cipa Godebski, som drev konstnärliga salonger, där också senare “Les Six” framträdde senare.

Familjen brukade ha långa semestrar på lantstället La Grangette i Valvins, inte sällan med vännen Ravel på besök. Han brukade berätta fantasifyllda historier för barnen Jean och Mimi, som brukade sitta i hans knä när han berättade: ”Det var en gång...”. Det var också där Ravel fullbordade ”*Gåsmors sagor*”, ”*Ma Mère l'Oye*” 1908, huvudsakligen efter Charles Perraults, Madame d'Aulnoys och Madame de Beaumonts sagor: en liten svit för fyrhändigt piano i fem satser, tillägnad barnen Godebski. Ravel ville spegla deras värld och strävade efter att skriva pianomusik som samtidigt kunde spelas av barn.

Mimi Godebska berättade senare: ”Ravel ville att vi skulle ge det första offentliga framförandet, och idén fyllde mig med en isande skräck. Min bror, som var mindre blyg och mer begåvad på piano, klarade sig rätt bra. Men trots Ravels lektioner brukade jag bli så nervös att han till slut övergav idén.” ”*Gåsmors sagor*” framfördes istället för första gången vid en konsert i Salle Gaveau den 20 april 1910 av den blott 11-åriga Jeanne Leleu och den 14-åriga Geneviève Durony. Senare lade Ravel till en sats och gjorde en version för liten orkester.

Som arrangör var Ravel omtalad och fick i uppdrag att arrangera **Robert Schumanns** (1810–1856) pianosvit ”Carnaval” op 9 till en balett, som dock förblev ofullbordad. Schumann skrev sin svit decenniet före de oroliga åren 1848–49, då en omfattande våg av liberala och nationalistiska uppror satte hela Europa i gungning och påverkade också livet i Dresden i allra högsta grad. Trots oroligheterna och det explosiva läget under den annalkande tyska revolutionen, var Schumann mycket produktiv, med bl a “Album för ungdomen” (Op. 68) och sin enda opera “Genoveva” (Op. 81).

Samtidigt var Clara Schumann en fixstjärna på pianohimlen och passade på att framföra sin makes verk så ofta hon kunde. Till henne komponerade Schumann en svit för fyrhändigt piano till julklapp i december 1848, "*Bilder aus Osten*" (Op 66). Verket inspirerades av Friedrich Rückerts tyska översättningar av arabisk poesi, med betoning på de berättelser som samlats i Hariris "Maqāmāt". Det är inte känt om Clara Schumann framförde sviten på offentliga konserter, förmodligen var den i första hand avsedd att framföras i hemmet, där Clara och Robert spelade dem tillsammans, som en del av deras musikaliska samvaro.

Satserna består av sex impromptun som uttrycker vissa orientaliska stämningar ur berättelserna, snarare än direkta musikaliska illustrationer. Schumann var nog inte helt opåverkad av tiden. "*Bilder aus Osten*" är tidvis både högstämnd och dramatisk. Idylliska scener är sällsynta och verket avslutas grandios, dock med en ängslig, inåtvänd avrundning.

Precis som hos Schubert var framgång något som **Germaine Tailleferre** (1892–1983) längtade efter. Liksom Louis Durey blev hon först känd genom "Les Six" redan i tjugooårsåldern, särskilt i samband med den uppmärksammade kollektivbaletten "*Les Mariés de la tour Eiffel*" 1921. Visserligen spelades hon flitigt en period efter det, men kändskapet skulle inte räcka på sikt; det var inte självklart för en kvinna att satsa på en karriär som professionell kompositör. Tailleferre brottades med dålig självkänsla och blyghet och hade svårt att marknadsföra sin egen musik, ett dåligt utgångsläge för en karriär. Och när hon väl hade frigjort sig från två kvävande äktenskap, gjorde modernismen sitt intåg. Tidens smak hade ändrats. Men trots allt lyckades hon skapa sin egen väg i livet.

När Germaine Tailleferre avled 1983 vid nittioett års ålder, lämnade hon efter sig nästan trehundra verk: pianostycken, kammarmusik, symfoniska verk, vokalmusik, baletter, operor och andra scenverk och fick många utmärkelser under sin levnad. Hon var en av de mest produktiva medlemmarna i "Les Six".

Pianoduon "*Suite burlesque*" från 1980 är ett av hennes sista verk med influenser från Ravel och Satie, med klarhet, spontanitet och charm. Här hör man ekon från melankoliska chansoner, enkla Satie-artade melodier, spjuveraktig kabaréartad nyklassicism och en fläkt från det sorglösa 1920-talet.

Att Schumann var djupt inspirerad av **Franz Schubert** (1797–1828) är väl känt - han gjorde mycket för att Schubert skulle bli spelad; kanske framförde Clara och Robert, som underhållning i vänners sällskap, hans pianomusik från 1824? Det året befann sig Franz Schubert hos greve Johann-Karl Esterházy de Galántha på lantgodset Zseliz i Ungern. Det var den enda fasta tjänst han lyckats skaffa sig, dittills hade han varit hänvisad till den ringa summa som han fått för sina kompositioner. Så tjänsten var mer än välkommen, också eftersom den innebar en fast punkt i ett liv, där han annars brottades med återkommande depressioner och syfilissymptom; under 1824 var han i perioder inlagd på sjukhus på grund av sviktande hälsa.

Som gästande musiklärare förväntades Schubert undervisa och tillhandahålla musik för familjen att spela, särskilt för döttrarna Karoline och Marie, som var 19 respektive 22 år gamla. Särskilt nära kom Schubert Karoline Esterházy (1811–1851), som han betraktade som

sin musa. Tiden hos familjen Esterházy gav Schubert en ekonomisk trygghet och möjlighet att fokusera på sin kammarmusik och pianostycken under lugnare omständigheter än i Wien.

Variationerna för fyrhändigt piano över ett eget tema i Ass-Dur, D.813, komponerade han i Zseliz under sommaren, ungefär samtidigt som den avancerade "Grand Duo" D.812. Schubert rapporterade från Zseliz till sin konstnärsvän Moritz von Schwind och berättade, att de nya variationerna hade mötts med hyllningar där, såväl som på andra ställen: "I Oberösterreich ser jag mina kompositioner överallt, särskilt i klostren Sankt Florian och Kremsmünster, där jag med hjälp av en skicklig pianist framförde mina fyrhändiga variationer och marscher med stor framgång".

Lars Erik Andrenius